

D. Kapanaku

VITI i V — DHETUER 1932 — Nr. 1

NORMALISTI

Jo në dijën, por në
vullnetin e fortë
qëndron vlera
e njeriut.

HERBART.

Drejtimi:
E përkohëshmeja "NORMALISTI,"
Shkolla Normale
Elbasan.

Shtypshkronja "SAIDE", Elbasan
1932

Muzeu i Shkollës Normale

M b r e n d i j a

Fuqija e familjes mbi karakterin	Faqe 1
Rregulla mbi dënimet	" 3
Gjuha e jonë dhe fjalët e hueja	" 5
Prove mësimi — Mësim jete	" 7
Provë mësimi — Gramatikë	" 9
Provë mësimi — Arithmetikë	" 11
Provë mësimi Gjuhë Zhvillimi i germës n	" 13
Novelë — Shqiptarja me besë	" 14
Librat	" 18
Vjerrshë — Fullanza	" 20
Vjerrsha për shkolla — Djali i mirë	" 21
Folklor-a Fjalë të urta	" 21
Për t' u-çlodhun	" 22
Lajme të Shkollës	" 24

E përkohëshmjja "NORMALISTI," DEL NJI HERË NË MUEJ.

E botojnë nxânësit e Normales.

Editor: S. Alliu	'33.	ndihmës	V. Muzhofi	'34.
Sekretar: Q. Guranjaku	'33.	" "	M. Shahinaj	'34.
Arkëtar: J. Dhimitraj	'33.	" "	V. Kasso	'35.

P a j t i m i : për gjashtë numra 2 Fr. ari
Nji numër kushton 2 Lekë.

Fuqija e familjes mbi karakterin.

Familja është shkolla e parë e më e rëndësishme e karakterit të njeriut. N' atë merr ai edukatën e 'tij morale, n' atë merr fillimet e para, qi e udhëheqin në të gjithë jetën e 'tij. Nji proverbë thotë: " edukata e bân njerin „, nji t' jetër thotë: " mendja e bân njerin „; porse më e vërtetë e më e drejtë është: " familja e bân njerin „, sepse edukata familjare përmbledh, jo vetëm mendjen e edukatën e rëndomtë, por edhe karakterin. Në familje zhvillohet zëmra e mendja, fitohen prirjet e mira e të këqija, dhe karakteri merr tipin e të mirit ose të dinakut.

Nga ky burim i kthjelltë ose i turbullt lejnë fillimet e para, qi frymëzojnë shoqënin njerëzore. Ligjëti e qytetit nuk janë t' jetër gjã veçse nji pasqyrë e atyneve të familjes. Gjithë ato gjãna, qi mësojnë fëmijt në familje, duken më vonë në jetën praktike tue formuem mendimin e përbashkët.

Shoqnit njerëzore janë ose më shumë ose më pak të qytetnueme, nga shkaku se antarët e 'tyne muerën qysh në vogëli nji edukatë të mirë ose të keqe.

N' edukatën e njeriut veprojnë shumë edhe ndodhit morale, qi e qarkojnë atë në vitet e para. Njeriu në botë vjen i çveshuren e i paaftë për të ndihmuë vehtën e 'tij. Prej të tjerëvet pret ushqimin si edhe edukatën, e cila fillon ç' prej të lemes. Nji nënë pyeti nji herë një njeri të nalt se kur duhet ta fillojë edukatën e djalit të 'sajë katër vjeçarë; dhe fillosofi, tue mendue, i u--përgjegj. " Zonjë, në qoftë se s' keni fillue ende, keni humbë katër vjetë, se çasti për të fillue edukatën e fëmijt s' uej ishte posa të shifshit nënqeshjen e parë në buzët e 'tij „.

Për herë të parë fëmija edukohet tue imitue, tue veprue nj' ashtu si veprojnë ata, qi ai i quen njerës të mëdhej; pra mësuësi i parë i fëmijt është shembëlla e kjo rranjoset në zëmër të fëmijt edhe e drejton në gjithë jetën.

E me qenë se nëna gjindet shumë herë përpara fëmijve, vetvetiu vjen edhe dashunija e 'tyne kundrejt 'sajë, e këtë shpesh herë e kemi pamë se fëmija, kur has në pengime, kur takon në rreziqe të jetës, thërret nënën, thërret atë qi e përkëdheli dhe i foli herën e parë me gjuhën e ambël amtare.

Sjelljet e shprehit morale, qi rranjos nëna në zemër të

fëmis, frytëzojnë edhe mbas vdekjes së 'saj e, mbassi ndërron jetë edhe mbetet vetëm kujtimi i 'saj, fëmijt e adhurojnë e e nderojnë. Asht e vërtetë se përparimi e shkatërrimi, qytetnimi e barbarizmi i një kombi rrjedhin nga veprimi i grues në mbretërin e 'saj, d. m. th. në shtëpinë.

Muzikanti i famshëm Grietris, tue kuptuem rëndësin, qi ka grueja në familje si vepruese në karakterin fëminuer, thoshte se një grue e mirë është dhuratë e natyrës, e se nënat e mira formojnë e përbajnë atmosferën morale, qi ushqen mendjen, një ashtu sikurse ushqen atmosfera fizike trupin.

N' atë shtëpi ku mbretënon një grue e mirë, ajo përparon, shkon drejt udhës së mbarë, e n' atë burri gjen limanin më të mirë, sa herë qi të ndiqet prej dallgëvet e prej furtunave të jetës, atje do të gjejë prehjen mbas mundimeve të punës, atje do të gjejë gëzimin, kur gëzohet dhe ngushëllimin kur pikëllohet.

Nji e tillë shtëpi është një nga shkollat më të mira, jo vetëm për të rijt, por edhe për pleqt.

N' atë djem e pleq frymëzohen për përmbajtjen, durimin, për të kryemen e detyrës, të dashunis kundrejt nënës, babës e atdheut.

Nji shtëpi e tillë përgatit njerin e përsosun, qi do të ndriçojë tue u-përpyekun për interesa të përgjithshme e jo vehtjake. Shpesh herë ndodh qi përcandi i një familjeje të jetë i keq, porse shtëpia e 'tij përparon; kjo rrjedh nga shkaku se grueja është e mirë e kursimtare.

Asht e vërtetë se gratë nuk krijuen shtete, nuk shkruen Iliadha e Odisija, nuk gjetën algjebren e gjeometrin, as teleskopin e mikroskopin, porse këtyne u detyrohet një nderim i math, se në gjunjët e 'tyne u-rritën krijesat më të bukura të natyrës, në gjunjët e 'tyne u-rritën njerzit.

Karakterit i fëmis tregon karakterin e burrit e gjithë edukimi i 'tij i mëvonshëm është vetëm një shtesë; mbas kësaj vërtetohet fjala e poetit angles, Milton, i cili thotë: " djali rrefen burrin, një ashtu sikurse dëften mëngjezi ditën „.

Në vjetet e para fëmija gjindet, si me thënë, në shkallën e një bote të panjoftun; syt e 'tij shkojnë në gjana të reja, qi sjellin habi e çuditje. Këto gjāsende në fillim i veren vetëm sipërfaqshëm, por më vonë fillon të kujdesohet më tepër, fillon me krahasue e me përmbledhë mbresa dhe mendime.

Në këtë kohë përparimi i fëmis, tue pasë një drejtim të fortë, sjell përfundime të çuditëshme.

Me gjithë qi njeriu është i pajisun me një farë energjije për me mbrojtë vehten e 'tij, por prap se prap nuk do t' ishte e mundun qi t' u bënte ballë vështirësinave e pengimevet, qi i dalin përpara, po të mos ishte i armatosun me një drejtim moral, me një timon të fortë; këtë gjë duhet ta besojmë kryekëput, se edhe njeriu më i moralshëm, po të kufizohet mbrenda një shoqënie njerëzore të prishun, mbrenda një rrethi të shkatruem, pak nga pak do të shkatrohet e do të prishet edhe ai e aqë më shumë do të prishet fëmija e vogël. Në këtë mënyrë familja ose shkolla e fëmijëve, të cilët kanë me u-bamë burra e gra, do të jetë e keqe ose e mirë, si mbas prindëve të 'tyne. Një fillosof i vjetër thotë : " Dorëzoni fëmin një skllavi, një drejtuesi, edhe në vend të njënti keni me pasë dy .."

Prej natyre fëmija imiton çdo gjë qi shef, kopjon sjelljet, gjuhën, zakonet e karakterin e njerëzvet. qi e rrethojnë; porse këshillat më të mira e damtojnë tepër fëmin, kur nuk drejtohen prej një shembulle të mirë e, mbassi nëna shkon kohën më të madhe me fëmij, shembulla e 'saj luen rrolin më kryesuer në karakterin e fëmis. Shtëpija është mbretinija e grues, e cila e rregullon dhe e sundon. Nëna është shembulla e fëmivët, pse këtë e kanë gjithnji përpara syve dhe e imitojnë, por pa dashtë qi ta imitojnë.

Pra shkurt mund të themi se grueja e mirë forcon themelet e shtëpis e e keqja i rrëzon ato.

Përmbledhun prej

A. Andrikut '33.

Rollin-i.

Rregulla mbi dënime.

Kur dënimi është gjykuem si lypset, ka kohë me u-zbatuem. Sëmundjet e shpirtit kërkojnë një kujdes më të math se sa ato të trupit. Kurrgjë s'është më e rrezikshme se sa me i dhanë një bar përpara kohës një të sëmundit. Një mjek i mirë pret gjithnji qi sëmundi të jetë në një gjendje të pëlqyeshme për me e marrë barin.

Rregulla më e parë është qi mos me e dënuem nxënësin më atë kohë qi ka bërë fajin, nga frika se mund ta zëmrojë e mund

t'i shtojë fajet; gjithmonë duhet me i dhënë kohë, kështu qi ta njofi e ta ndijë fajin e bâmë, atëhere mund t'i epet ndëshkim e në këtë mënyrë mund ta vëmë në rrugë të mbarë.

Mësuesi nuk duhet të dënojë me idhnm, sidomos në qoftë se faji, qi do ndëshkimin, i është drejtuem personalisht mësuesit, sikur është një mosnderim ose ndonji tallje. Aj duhet ta ketë ndër mend fjalën e urtë të Sokratit, qi i tha një skllavi: " unë do të sillleshe kundrejt teje një ashtu si e meriton po mos t'isha i idhnuem,„.

Kishite me qenë një punë për t' u-lavduem, në qoftë se çdo njeri, qi ka autoritet mbi të tjerë, të jetë i zoti me ndëshkue me një gjakftoftësi e me një gjykim të drejtë, kështu qi mund të përmirsohet gjendja e fajtorit.

Nuk duhet qi në fytyrë ose në zâ të mësuesit të duket ndonji emocjon në kohë të ndeshkimit, sepse nxânsi e kupton me një herë se ndeshkimi nuk duet nga zelli i detyrës, porse ushkaktue prej 'tij; në këtë rast nuk duhet të humbasim frytet e denimit, se fëmijt e ndijë se vetëm arsyeja dhe e drejta kanë të drejtë e mund t' i ndreqin.

Dënimet duhet me kenë të rrallë e për këtë arsye duhet me u-përdorue, kur është nevoja e me dobi. Diftoni-u fëmis se jeni idhnuem për zemrimin qi u shkaktoi me sjelljen e 'tij Flitni përpara 'tij e njerzëvet të tjerë për fatin e keq t'atyne, qi u mun-gon arsyeja dhe ndjenja e nderit. Diftoni-u si mik djalit fajtuer për aqë kohë sa ai ka vevojë për këshillë.

Dënimin ose shpallë ose mbaje të mëçefët; bân si të jetë për të mirën e 'tij, ose ti shkaktoish një shndërim të math ose të bájsh të kuptojë se p'rpqesh për të mirën e 'tij tuj ia mbajtë të mshefët.

Të shpallunit e denimit mbani-e si për mjetin mâ të mbra-më. Futni ndonji njeri t'jetër, qi ta ngushullojë për dënimin e marrun; ai do të jetë i zoti me i thanë të gjitha, ç'farë ti s'mun-desh me i thanë fëmis, se do t'i hapi zëmren atij mâ lirisht se ty.

Dënimi nuk duhet të jetë i tillë qi mësuesi të kërkojë bindje e përlulje jasht arsyes e nevojës.

Duhet ta bájme fëmin, qi të detë vetvehten ai vetë, na mos të bájme punë t'jetër veçse me ia zbutë plagët. Çdo mësues duhet me përdorë dënimin si mbas fajit.

Në qoftë se fëmis i ka plasë cipa e ballit, atëhere në

dënimin e parë, qi do t'i epet, duhet qi t'i lãjë prej dhimbjeve një mbresë të dukshme, kështu qi të ketë frikë për mã të voglin faj.

S'ka nevojë të them se dënime, si rrafje e shputat janë të ndalueme për mësuesin. Ai duhet të denojë për të ndreqë, por gjithmonë pa zemrim, se kështu nuk qet gjã në krye. Për me qira shputë fënis a iu thotë gjakftoftësija a zëmrimi ?

Zëmrimi është një ves; a mundet pra të jetë e mundun qi të hjeki vese të tjera ?

V. Kushi '32.

Gjuha e jonë dhe fjalët e hueja.

Kush nuk e ka provuem se sa punë e vështirë është për me shkruem e me nxjerrun dishka në dritë ? Kush është ai, qi nuk e merr me mend vështirsin e madhe të të hartuemit ? Asnjeri t'jetër veç atij, qi nuk i ka ranë puna të rrëki pendën me dorë.

Të gjithë e dijnë se sa zor është me botue libra, fletore (gazeta) e të përkohshme; por edhe shumë mã i math është mudi, kur duem me nxjerrë dishka të pastër e të mirë. Nga kjo gjã kuptohet se shkrimet t'ona duhet t'i shëkojmë nga çdo pikëpamje, sikurse na thotë edhe letërsija; por, për ç'ka jam tue folun, kujdesin mã të math duhet ta kemi në punën e **pastërtis**, e cila sot në hartimet t'ona nuk po vihet ré aspak e mã tepër në punë të barbarismeve.

Me ç'më duket mue, them se të shumtit e bëjnë këtë, pse nuk i kanë hymë në shpirtit gjuhës shqipe; e bëjnë pse duen me u dhanë shkrimevet të 'tynë një hijeshi me përdhunë e të duken se kanë mendime të nalta ose e bëjnë pse përtojnë e s'u vjen mirë ndoshta me e thënë një mendim në një mënyrë të rrjedhëshme, sikurse është natyra e gjuhës s'onë, por i shtrydhin e i kufizojnë me fjalë e të folme të hueja.

Për këta shkaqe prishet bukurija e hartimit, i del shija e as nuk të merr malli me e këndue, me gjithë qi thema (subjekti) mund të jetë e mirë.

Nuk jam tue thënë për fjalët e përgjithshme, qi përdorin të gjithë kombet ose për ato, të cilat nuk është e mundun të mos përdoren, jo; por po shifet se në gjuhën t'onë janë futun edhe shumë të tjera pa farë nevojë.

Të gjithë ata, qi mbushin shkrimet e veta me ksisoj fjalësh,

kujtojnë se kanë bâmë një punë të mirë për t'u-lavduem, por duhet ta dijme mirë se në këtë menyre i ngulim thikën në zëmër gjuhës amtare, asaj gjuhë të kandëshme, të cilën Shqiptari deri nashti e ka rrejtun si syt e ballit

Por edhe shumë vetë, që kanë qenë përjashta, për me utreguem se janë me të vërtetë të qytetnuem, kur zënë e bisedojnë me shokët e me njerzit e tjerë, përdorin shumë fjalë të hueja, kinse të nalta; kështu edhe të tjerët, për me ardhun mbas fijos, zënë e flasin mbas 'tynë.

Qe pra një dam i math, i cili nuk vihet në vend; pse fjalët e hueja, të cilat hyjnë në popull, fillojnë me e ndryshuem trajtën e 'tynë e me kohë përzihen me të tonat një' aqë tepër, sa që nuk mund t'i dalloish më, sikurse kemi edhe shumë prej 'tynë të mbetuna qysh në kohën e Romanvet, Grekvet, Tyrqvet, e Sllavëvet.

Çdo gjë, e cila del në një popull, shkon prapë në gjinin e 'tij; prandaj ajo që të dali duhet të jetë e pastër edhe e mirë. Librat, fletoret, të përkohshmet, etj, të gjitha bijnë në duer e në sy të popullit e, në qoftë se nëpër këto gjinden fjalë e të folme të hueja, atëhere pak nga pak futen edhe në shpirtin e popullit, si me hymë në një det të pasosun e zor se dalin më.

Gjuhën t'onë na e ka falun Zoti për bukuri, e ne pse e ngatarrojmë kot e kot?

“ Ah! po, â e âmbël fjala e 'sajë,

Porsi gjumi m' një kërthi,

Porsi drita plot uzdajë,

Porsi gazi i pá mashtri „ thotë Fishta i ynë ke “Mrizi i Zânave”,. Ja, sa e bukur dhe e kandëshme që është! . . . E ne si nuk na vjen keq? Si nuk na dridhet pak dora, që guxon të prishi e të zvetënojë këtë gjuhë t'âmbël tue e përziem me disa plehna fjalësh të hueja, për të cilat s'kemi nevojë fare?

Na duket se, tue shkruar në këtë mënyrë, jemi të zotë e pëndës, por jemi fare kot; me ksisoj mendimesh t'ândërrueme harrojmë se po i bëjmë një dam të math gjuhës, harrojmë se i bëjmë gropën me duert t'ona .

Asht e vërtetë se sot për sot kjo ndoshta mund të na duket si një gjë pa rëndësi, por „plaga e vogël, kur nuk i bije prapa, bëhet e madhe “ thotë një fjalë e urtë.

Prandaj edhe për ne, përpara se me rrokun pendën e me shkruem ndonji gjasend, është mirë që të mësojmë një herë ç'ka na thotë letërsija; të mësojmë gjuhën me themel; të këndojmë ata pak shkrimtarë që kemi dhe të shkojmë e të mbledhim thesarin e fjalvet, i cili është lënë mbas dorë atje nëpër male, ku shqipja është e pastër dhe e kullueme porsì uji i burimit, që gurgullon nëpër ata shqembe e gurra.

Në qoftë se veprojmë si mbas këtyne kushteve, të cilët u-përmendën deri nashti, gjuha e jonë ka për të shkuar gjithënjë përpara dhe do të zgjanohet e do të përmirësohet; por, po që se çdo njeri flet e shkruen mbas qejfit të vet, atëhere duhet ta mendojmë vetë se në ç'farë shkalle ka me ardhun shqipja e të parvet

Q u k a p i k u 33.

Provë mësimi

Dhânun për maturë në readin e 11te t' Ushtrimores

Landa : Mësim jete

Thema : Si është në këtë kohë (në verë) kopështi e punët që bëhen në 'të.

Z h v i l l i m .

Fillimi i mësimit duhet me u-bamë në mënyrë, që të zgjojë ke nxânësit interesin e të përmbajë vemendjen. Për me i lidhun parafytyrimet a për të zgjue të këtilla duhet bamë një hyrje e volitëshme. Për këtë orë mësimi do të përdoret kjo : M. më tregoni kush ka më shumë punë tashti? Nxânësit ose vetë, ose të shtymë prej mësuesit duhet të thonë se nxânësit vetë kanë punë edhe bujku. Vërtetohen fjalët e 'tyne prej mësuesit; u thohet me të vërtetë nxânësit kanë shumë punë, sepse kanë provime, por edhe bujku ka mjaft punë, se i duhet të punojë tokën. Do të flitet se ç'farë punon bujku, e në këtë kohë hidhemi prej arës në kopësht tue u thanë atyne : vetëm ndër ara punon bujku? Tue u-përçuem prej mësuesit, do të tregojnë nxânësit edhe bujkun, që punon në kopshte. Për këtë do të pyeten se si i thomi ne atij e, si të ketë dalë fjala kopështar, do të thohet prej disave e mandej horas. Mbasandej do të pyeten nxânësit se si është kopështi tashti, a është si në dimën a po ka ndryshue? Duhet të përgjigjen nxânësit doemos t'udhëhequn prej mës. se

kopshti tash është plot me zarzavate, pemë e lule. Kjo fjali thohet prej shumë nxënësve e mandej horas. Lihen nxënësit të numrojnë zarzavatet që dinë, si domate, patllixhane, magdanos, bamje, qepë, hudhra, kastraveca, sallata, kopër, kunguj, etj. Ndërsa nxënësit thonë këto, mësuesi u qit para ndonji rranjë zarzavateje, me qëllim që intuita të jetë mjeti i rranjosjes së mësimit. Këtu do t'u thohet nxënësve se disave u hahen kokrrat, sikurse domates, disave gjethet, sikurse spinaqit e sallatës disave të tjerave rrënjët, sikurse hudhrës, qepës, etj. porse hudhrës e qepës u hahen edhe fletët, kur janë të njoma.

Mbassi të jenë përfolë zarzavatet që ka në kopësht, atëherë do të dalim ke ai vetë si është kopështi, çfarë i bëmë këtij? (**e thurim me mur, garth a tel**) e kjo fjali thohet horas. Qitet para nxënësve një fytyrë e, mbassi ta kenë vrejtë mirë, merret pjesë, pjesë e spjegohet. Flitet më parë se punojmë tokën, mbasandej zarzavatet i mbjellim në kopësht më ndonji qenare a më ndonji vend të posaçëm me farë; këtë vend disa e mbulojnë me xham, që të vijë shpejt, sikurse asht në fytyrën që u tregohet nxënësve. Si mbijnë farat e mbassi rriten pak, kopshtari i shkul këto (thuhet horas se këto quhen fildane,) dhe i mbjell në tokën që ka punuem qysh më përpara. Tregohet se ai tokën e ndanë në lehna e në çdo lehën lë nga një rrugë për me shkue. Këtu do të formohet fjali: **kopështari kopshtin e ndanë në lehna**, e, cila thohet horsa. Mbasandej tregohet si i mbjell zarzavatet e, mbassi, i mbjell i ujit e i prashit: U tregohet se për me i ujitë ka tullumba ose rema e vija. Flitet edhe për pemët që janë në kopësht, e lihen nxënësit të numrojnë disa nga ato. Bâhet mësim morali e u thohet nxënësve të mos hudhin gurë, që të thyejnë pemët, se thahen e mos të hanë pemë të papjekme, se sëmuhen. Edhe për lulet do të flitet tue u thanë nxënësve të thonë disa e të mos i këpusin kot.

Tashti vjen puna me përshkrue punët, mundimet e shpenzimet e kopështarit. Prandaj i pyet Mës: Qysh thoni ju, një njeri që ka një kopësht të math me zarzavate, pemë e lule a ka shumë punë? Nx: (po shumë punë ka). M. Kur nuk ia del dot në krye, atëherë ç'bân ky? Nx. (mer argat.) Mës: po, ky harxhon shumë parë, mirpo, kur rriten ato, është me qejf, se fiton mjaft

Më në fund bëhet përmbledhja e mësimit. Nxënësit të shtymë prej mësuesit duhet ta shfaqin vetë atë që dinë me këto

fjali: kopshti ka gjithfarësoj pemësh, zarzavatesh e lulësh. Kopshti thuret me garth, me mur a me tel; zarzavatet mbillen me lehna; ndërmjet lehnavet lëmë një rrugë. Pemët nuk duhet t'i këpusim të papjekme. Kopshtari heq mundime. Duhet ta duem e ta nderojmë kopështarin.

N. Sulejmani '32

Provë mësimi

Dhânë në rendin e V^{të} t' Ushtrimores.

Landa : Gjuhë (Gramatikë)

Thema : Mbiemnat

I Gjini e mbiemnit.

II Numri i mbiemnit

III Farët e mbiemnit

IV Shkallët e mbiemnit

Zhvillim.

Për zhvillimin e kasaj theme mës. u thotë nx. t'i thonë një fjali; p. sh. shkumësi është i bardhë ose ndonji fjali t'jetër, qi t'u vijë ndërmend. Mës. e merr këtë fjali, shkruen në dërrasën e zezë vetëm " shkumësi i bardhë „ e pyet një nx se ç'farë është fjala **shkumës**. Nx. shkumës është emën. Mës. pse është emën? Nx. pse na tregon një gjë. Mës. po fjala i **bardhë** ç'farë është? Nx. i **bardhë** është mbiemën. Mës. kush din të më thotë mue cilët quejmë mbiemna? Nx (. . .) Kështu del përkufizimi i mbiemnit; (fëmijët kanë dijeni nga viti i kaluem) Mës. shkruen në dërrasë të zezë fjalën **mbiemën**; mandej merr dy fjali të tjera, një në gjinin mashkullore e t'jetrën në gjinin femnore, si: kalemi është i kuq, boja është e kuqe; këto i shkruen më një anë të dërrasës së zezë dhe tash pyet nx. për fjalën e parë. Mës. kur themi kalemi është i kuq, emni kalemi në ç'farë gjinije është? Nx. në gjinin mashkullore. Mës po i **kuq** në ç'gjinë është? Nx. në gjinin mashkullore. Mës. tash merr fjalën e dytë e pyet sikurse në të parën: në ç'gjinë është emni boja e në ç'gjinë është mbiemni e **kuqe** Nx. do të thonë se boja është në gjinin femnore e se e **kuqe** është në gjinin femnore. Mës. i pyet se kur është emni në gjinin mashkullore ose femnore edhe mbiemni si do të jetë; kështu nx. kuptojnë tash vetë qi gjinija e mbiemnit varet nga ajo e emnit. Kërkohen mbiemna prej nx. në gjinin mashkullore e femnore e së fundi shkruhet në dërrasën

e zezë gjinija mashkullore e gjinija femnore dhe nga një shembull për secilën.

Merren pastaj prapë dy shembuj të tjerë njëni në njëjës e tjetri në shumës, si **njeri i mirë e njerës të mirë** dhe pyeten nx. se kur themi na njeri i mirë, për një njeri flasim a po për shumë? Nx. për një njeri. Mës. po kur themi **njerës të mirë**, për një flasim prapë këtu? Nx. jo z. mës. për shumë njerës. Pra shifni ju vetë një herë ndryshimin e këtyne, qi thamë nashit! . . .

Nx. mbiemni ka dy numra: **njëjës e shumës**.

Lehen nx. të gjejnë **vetë** fjali me mbiemna në njëjës e në shumës e mandej shkruhet në dërrasë të zezë numri njëjës e numri shumës edhe nga një shembull.

Për zhvillimin e shkallëvet bëhet në këtë mënyrë. nxirren tre nxënës para shokvet të tyre e i ve në rradhë pas bojës; mandej mës. thotë: A-ja **është i math**, B-ja **është më i math** e C-ja **është shumë i math** e mandej pyeten nx kur themi na A-ja është i math, ç'bajnë? Nx. dëftejmë se si është A-ja. Po me të vertetë ashtu është dhe, nga qi dëftejmë ose pohojmë ose themi po, këtë shkallë e kemi quejtë **pohore**.

Këtë e thonë disa e pastaj horas.

Sa për shkallën krahasore ajo del lehtë tue bëmë krahasime ndërmjet të parit e të tretit e pyeten nx: kur themi na B-ja është më i math se A-ja e më i vogël se C-ja ç'bajnë? Nx. Krahasojmë. Mës. Pra si do ta quejmë na këtë shkallë? Nx. **shkalla krahasore**.

Prapë edhe për shkallën **superiore** veprohet po me atë mënyrë tue u thënë nx: na themë më parë se kur themi A-ja është i math, pohojmë dhe, kur thamë B-ja është më i math se A-ja, krahasojmë; po kur themi: C-ja është shumë i math, ç'bajnë? Nx. C-ja e ngrejmë nalt, sipër. Mës. Pra; me qenë se mbiemnin në këtë shkallë e ngrejmë sipër, si do ta quejmë? Nx. **shkallë superiore**.

Për shkallën e tretë mës. duhet të përpqet qi t'u ngulitet mirë nx në mendje. Pas kësaj bën edhe një përsëritje të shkallëvet tue qitun shembillat vetë nx. e mandej shkruhet në dërrasën e zezë: **shkallët e mbiemnavet: Pohore, krahasore, superiore** e secilës nga një shembull.

Pas kësaj mës. pyet nx. se sa farë mbiemnash kemi; në

qoftë se i kanë mësue në klasën e katërt, bëhen vetëm shemblla, në qoftë se nuk i kanë mësue, mës. u thotë disa mbiemna të nyeshëm si: i mirë, i keq, i bardhë, i zi, e mirë, e keqe, e bardhë, e zezë, të mirë, të këqij, të bardhë, të zez; mandej edhe disa mbiemna të panyeshëm si: dinak, zemrak, rrenacak, etj. Tash u thotë nx. se ata mbiemna, qi kanë shkrojat i e të përpara 't'ne, i quejmë mbiemna të nyeshëm e ata qi nuk kanë asosh i quejmë mbiemna të panyeshëm).

Këtu nxiten nx. të gjejnë mbiemna të nyeshëm e të panyeshëm, derisa ta kuptojnë mirë ndryshimin ndërmjet.

Mandej M. shkruen në dërrasë të zezë: mbiemna të nyeshëm e mbiemna panyeshëm edhe nga një shembull për secilën.

Tabella e mësimit.

	Mbiemën
Gjinija	Mashkullore : shkumës i bardhë Femnore: Dërrasë e zezë
Numri	Njëjës : Njeri i mirë Shumës : Njerës të mirë
Shkalla	Pohore : Menekshja është e bukur Krahasore : Vjollca është më e bukur Superiore : Trandofili është shumë i bukur
	Inyeshëm : Mur i gjatë
	Ipanyeshëm : njeri dinak
	Ushtrime. — U jep Mës. mbiemna për me gjetë gjinit e numrat dhe me i vù nëpër shkallët.

E. Selenica '33.

Provë mësimi

Dhënë në rendin e 1re t' Ushtrimores

Landa : Arithmetikë

Thema : a) Shvillimi i numrit 3 dhe ushtrim' i 'tij,
b) Mbledhje deri më 5.

Herën e parë, kur hyn mësuesi në rend, vë në qetsi rendin e mbasandaj fillon punën e vet.

Hyrja do të bëhet në mënyrë qi mësimi të lidhet me ato qi janë thanë më parë.

Mbassi orën e parë është folë për macen, u thohet nxânës-

vet: bashkë me ju në mbramjet afër votrës, përveç njerzëve-të shtëpis, vjen edhe një shok t'jetër . . . A e dini se kush është? (Nx: . . . (macja). Mës: Po; macja e ka qejf fort zjarrin, prandaj rri gjithnjë afër votrës ke hini e aty lahet me gjuhnën e vet (mësim morali për pastërtin).

Mës: Nashti ndëgjoni se do t'iu kallzoj një gjã të bukur: Ishte një çun i vogël, qi e quejshin Petrit; ky kishte një mace shumë të bukur në shtëpinë e vet dhe e donte fort (mësim morali mbi dashurinë për macen. se na ha mijt e si kafshë shtë-pijake e dobishme qi është). Një ditë baba i pruni Petritit disa gështëja, e ky i vuni në dollap, qi t'i hante nesër. Mirpo, kur u-ngrit, nuk i gjeti gështëjat atje, ku i kishte lënë.

Qysh thoni ju, ç'u-bënë këto? Nx: i kanë ngrënë mijt.

Një herë t'jetër nana i bleu Petritit disa gështëja. Ky i vuni në dollap, por kësaj radhe e la hapët qi, po të dilshin mijt, t'i hante macja. E me të vërtetë mbas një copë here mijt duelën prej brimës edhe zunë me ngranë gështëjat, Petriti i pa edhe i tha babës: "babë, shif tre mij, ja një mi, që edhe një, dy; që edhe një t'jetër, tre!", e kështu i numuroi disa herë. (Në këtë kohë numurojnë edhe nxânsit horas: 1, 2, 3). Por macja i pa, se ishte aty afër edhe i kapi të tre mijt; mbasandaj shkoi ke votra e po ngrofesh pranë zjarrit. (Vizatohet qëndrimi i maces në votër).

Mirpo, kur largohemi, ne nuk ia shofim më maces as syt as veshët, as musteqet. (Të gjitha këto prishen e del forma e plotë).

Kësaj maces, qi bënë ne nashti, burrat e mëdhej i thon tre, pse hangër tre mij. (Thohet horas). Edhe ne, kur t'i themi kësaj 3, do të na kujtohet macja e Petritit, qi hangër tre mijt. Ushtrohet në formë të madhe me gisht n'ajër e në bankë; mbasandaj nxirren disa nxânës, qi ta bëjnë në derrasën e zezë tue u-korrigjuem forma mirë. Në fund e bëjnë të gjithë nxânsit në-për pllaka nga ana pa vija.

Mbas kësaj vjen pjesa e dytë e mësimit.

Mës: Sa mace kishte Petriti në shtëpi? Nx: Petriti në shtëpi kishte 1 mace. Mës: Por atij i erdhi edhe 1 mace prej fqijës, sa mace bëjnë? Nx: 1 mace edhe 1 mace bëjnë 2 mace ($1 + 1 = 2$, (flitet horas prej nxânësve). Mbasandaj bëhen edhe

ushtrime të tjera (shif tabellën e mësimit) me mace e me mij. Të gjithë ushtrimet shkruhen në dërrasën e zezë prej mësuesit, mbassi t'i kenë thanë nxânsit.

Tabella e mësimit.

Mungon

V,Vaska 33,

Provë mësimi

Dhânun në rendin e Ire t' Ushtrimores.

Landa : Gjuhë

Thema : Zhvillimi i germës n dhe ushtrimi i 'saj në dërrasë të zezë.

Z h v i l l i m,

Hyrja bâhet tue i pyetun mësuesi nxânsit qi me se e kafshojmë ne bukën, kur e fusim në gojë; si të përgjigjen ata " me dhambë,, atëhere mësuesi u thotë se janë disa njerës, qi nuk kanë dhambë të hanë bukë, por pinë vetëm qumësht. Kush e di prej jush se cilët janë këta? Si të thonë ata qi " janë fëmij e vegjël ,, atëhere mësuesi i pyet se cili prej 'tyne ka në shtëpi vlla ose motër të vogël e kështu bisedon pak me ata, por tue e çuem fjalën aty ku ka qëllimin e vet.

Paraqitja. Na ishte një herë një vajzë e vogël, të cilën e quejshin Nina; kësaj i kishin dalun dy dhambë përpara, prandaj sa herë qi shifte njerës, ia bânte **n, n, n, . . .** (në këtë kohë vizatohet qëndrimi i gojës me gjithë dy dhambët e parë), qi t' u dëftente dhambët, mbassi ajo ishte e vogël e s'mund të fliste e të thoshte se mue më kanë dalun dy dhambë. Këtu pyeten disa nga nxânsit një nga një se qysh bânte Nina, e mbasandaj e thonë të gjithë bashkë tingullin **n**.

Kur u-rrit Nina, burravet, sa herë qi e shifshin në rrugët, i kujtohesh ajo qi bânte vajza, kur ishte e vogël.

Mbassi e mbaron mësuesi kallzimin, fillon me vizatuem në dërrasë të zezë tue folun (dhambi i parë, dhambi i dytë); mbasandaj u thotë se, kur shofim ne këto dy dhambë, si do të bajmë? Nx: Si Nina! Mës: Pra bâni edhe ju një herë si Nina Nx: **n, n, n, . . .** (thohet vetëm tingulli). Mës: Këto dy dhambët e Ninës i bâjnë edhe burrat e mëdhej, por pak si mâ të

bukur (në këtë kohë vizaton mësuesi n) dhe emnin ia kanë vënë n, mbassi u kujtohet Nina, qi bënte n, n. . . kur ishte e vogël. Si e përmirëson mësuesi dhe i ep formën e n-s, atëherë fillon me e vizatuem bashkë me nxânsit n'ajër me sy çelë pastaj mbi banka e mâ në fund n'ajër me sy çelë pastaj mbi banka e mâ në fund n'ajër me sy mbyllun aqë të madhe, sa të jëtë e mundun.

Ushtrimi bëhet tue u-ngritun nxânsit, qi ta shkruajnë në derrasën e zezë të madhe e mbasandaj nëpër pllaka.

Tabella e mësimit.

Tabella e mësimit mungon

M. Daiu '33.

Novelë

Shqiptarja me besë.

Po të qëllojë puna qi të shkoish ndonji herë edhe të shtetish nëpër pyjet e Dumrés, të zën frika tue hymë në fells nën e atyne zabelave të shpeshë. Atje të habitet mendja tue pamë gjithë ata lisa të trashë e të rritshëm, ata lisa të gjatë e vigana, qi mezi i lanë rrezet e diellit të bijnë në tokë. Në verefsh me kujdes, ke me pamë se ai vend është veshun me një rrobe mâ të bukur; . . . atje të shef syu gjithfarë bimësh e lulësh të hieshme, e të ndëgjon veshi gjithfarë këngësh të bukra të zogjvet, qi këndojnë tue fluturue gjemb mbë gjemb. Kur qëllon qi të zën vapa, andej shuen etjen me ujin e burimit të kulluem porsari e shpëlodhesh nën hijen e freskët të ndonji dushku.

Këta pyje kanë shum katunde në gjinin e 'tyne, por ai, qi i tërhek mâ tepër verejtjen shqiptarit, është Belshi, i ngrëfun përmbi një varg kodrinash të blerueme, të cilat rrethojnë porsari mure një kënetë po me emnin e 'tij.

Në këtë vend të bukur e kishin çerdhen e 'tyne Petriri e Tana; ishin të thuesh të njëj moshe. Djali nuk kishte as nanë, as babë, dhe e kishte marrun që në vogëli i ati i Tanës për me e rritun; kishte një fytyrë tërhekse e tepër të përvuejtun, por në syt dukesh i patrembun, e kjo gjë tregonte se në zëmren e 'tij vlonte me të vërtetë gjak shqiptari. Por edhe vajza me bukurin, me sjelljet e mira e fisnike e me fjalët e 'saj t'ambula kishte ditun me larguem idhnin nga buzët e 'tij e me e bëmë qi të ndijë një dashuni të madhe për të.

Nj' aqë fort duheshin, sa qi s'kishin kurrë të ndamë, pse ishin dy zëmra të njoma të krijueme për njëna, t'jetrën; e sa më shumë rriteshin aqë më fort shtohesh e forcohesh dashunia e 'tyne, e cila nashti kishte filluem me marrë një fytyrë t'jetër. Si dy lule në Maj, qi tue u ramë vesa dhe filladi i ambël i mëngjezit i lëmon dhe i përkul kundrejt njëna, t'jetrës, një ashtu po përkuleshin edhe zëmrat e njoma të tërijve.

Sa herë shkoishin së bashku në pyll për me kullotun dhent, diçka ndiejshin përmbranda, kur shikoishin shoqi, shoqin; por se qysh u vinte po ia çfaqshin atë, qi rrejshin të mëçefët në shpirtin e 'tyne, pse i u bëshesh sekur edhe lisat e pyllit i shikoishin e i përgjoishin Shpesh herë uleshin nën hijen e ndonji dushku' e djali ia thekte fyellit me një tingull t'ambël, i cili, tue u-përzimë edhe me blegërimën e dhenvet e me kumbimin e zilevet të 'tyne, vinte si një muzikë e këndëshme në veshin e atij qi e ndëgjonte.

Nji ditë vere Tana shkon e mbush një doçe uj të ftofët në burim dhe ia bije Petritit për të shuem etjen. Kuj nuk i u-durue më, por e shëkoi vajzën në syt, e me një zâ të këndshëm e të qetë i foli: " Tanë, mos kujto se më djeg aqë fort etja në zhegun e vapës, jo; por një etje t'jetër ma djeg të shkretën zëmër e më përvëlton shpirtin: etja e dashnis, qi kam për ty, është ajo, të cilën s'mund ta shuej dot, deri sa ti vë krahët dheut. E pra a më jep besën se më don me të vertetë si po të due edhe un ty?,"

"Të due, të due, me besë,, u-përgjegj ajo tue u-skuqun në fytyrë e me një herë e kapi në qafët.

Kështu pra një lule zû e rritesh në dy zëmra, një lule e ré edhe e bukur, e cila, tue u-ushqyem me gjakun e 'tyne të pastër e të kulluem, filloi me lëshuem rrënja të fella e me u-rritun për bukurë, me shpresë qi të lulzojë ndonji ditë si gjithë të tjerat. Por fati ishte thënë ndryshe, pse shumë herë ai bën edhe kundra dëshiravet e mendimevet t'ona, e lumnia atëhere na zhduket e na priset si me qenë ndonji kështjellë prej karte.

Në këtë kohë ré të zeza po na rrijshin përmbi krye. Anmiqët na kishin rrethuem në të gjitha anët tue prumë mjerim, vdekje e fatkeqësi në çdo vend. E të gjitha këto ditë të zeza po afroheshin edhe për të mjerët barij, Petritin e Tanën.

Nji ushtëri Sërbe nën urdhnin e një komandanti përshkoi

katundin me të fortë e zû vend në malin e Allajbegut, tue marrë me vehte lulen e rinis, djelmoshat mâ të parë të katundit, kinse do t'i pyetshin se kush qenë ata, qi deshën me kundërshtuem.

Nâna e motra qajshin me lemeri të madhe për djemt e villaznit e 'tyne, e ndër këto ishte edhe një vajzë e shkretë, qi vajtonte fatin e njëj djali të ri, i cili u-nda prej 'saj tue mos¹ thënë gjâ t'jetër veçse një "lamtumirë", qi si heshtë ia shpoi tej për tej zëmërën.

Kur në katund ndëgjohesh ende vaji e lemerija e sa sa nânave e vajzave të mbetuna qyqe dhe sa e sa nuseve të mbetuna të veja, djemt fatzes po shkoishin atje, ku i priste tradhtija, atje ku i priste vdekja mizore. Porsi rrëfeja, qi i bije një lisi dhe e përcëllon mun në palcët, një ashtu do të binte edhe thika e pamëshirshme e Sërbit në trupin e atyne djemve e do t'ua korrite lulen e jetës.

Kaluen tri a katër ditë, e Tana nuk kishte marrë asnjë lajm nga Allajbegu, pse nuk mund të shkonte e të vinte njeri andej. Kur erdhi i ati në shtëpi i pezmatuem e gati sa s'po qante, vajza e kuptoi, me gjithë qi ai u-përpoq të mëshifte idhnimin e math qi kishte; asaj me një herë i shkoi mendja ke Petriti e shokët e 'tij; u bû dru me kambë e duer e me një tristim të math pyeti t'atin : " Atë, pse je kaqi i idhnuem ? Mos ka ngjamë ndonji e keqe ? Fol, të lutem, fol a e kanë vramë Petritin e shokët e tij ? ! . . . Por ai nuk mundesh me folun, pse i dridhesh buza e i mbahesh goja nga tristimi.

Qysh ta kallzonte ai tragjendin e frikshme, qi kishte ngjamë; n' Allajbeg ? As kasapi, qi ther berrat e qingjat e njomë, nuk e **bân një punë aqë të poshtëme**; as ujku mâ i ûnshëm nuk i shqyen delet me dhâmbët e 'tij të prefët, ashtu si thika qi u nguli Sërbi atyne djemve të ri. Kob e shëmtim panë me syt e 'tyne, kur verejshin shoqi, shoqin të therun e të shtrimë për tokë .

Tana, kur muer vesht këta lajme, gjithë ditën nuk pushoi së vajtuemi, tue kujtuem se, edhe ai qi donte ajo, do të kishte mësuem si shokët e tjerë. Por, kur erdhi mbrâmja, u-tret ndër mendime, e lotët e 'saj u-shterën porsi një burim në kohën e verës; nuk fliste e nuk kuvendonte e as nuk i afrohesh njeriu; rrinte e vetnueme si qyqe e nga një herë bariste nëpër oborr si e dalun mendsh tue folun nëpër dhambë emnin e Petritit.

Sa erdh nata, hâna kishte dalun në qiell, por Tanës nuk i

dukesh e shkëlqyeshme si përpara: dukesh sikur kishte një njollë të zezë në qendrën e 'saj. Të gjithë njerzit flijshin, por vetëm e shkreta vajzë nuk muer asnjë sy gjumi e nuk gjinte prehje e qetsi; një gjë përmbrenda ia trondiste shpirtin e gjithfarë andrash e mendimesh po ia fluturoishin puplën e krejt. Herë, herë i shfaqesh përpara një hije, e cila i bënte me shëjë nga ana e Allajbegut; atëhere një avull i hypi në krye dhe u nis nga syt kambët për të kërkuem eshtnat e gjakun e të dashunit të 'saj.

Shkoi natën e vetme nëpër pyll tue ecun shteg pa shteg e tue mos qëndruem kurrkundi, pse i dukesh sikur i ndizesh vendi zjarr. Të gjitha lulet, qi më përpara dukeshin të njoma e të bukra, nashti për Tanën ishin të vyshkuna; edhe zoqt, qi më përpara ia thojshin kangës, kishin pushuem, e në fellsinën e pyllit nuk ndëgjohesh gjë t'jetër veç hutit, i cili këndonte në hesh-tjen e natës me një zâ sikur donte me vajtuem njëri. . . .

Tue udhtuem kështu në mes të natës. plot trisitim e pikë-llim, sosi ke shpella e Allajbegut, por ç'të shifte?! . . . Njolla gjaku, eshtna e copa rrobesh kishin mbetur dhe jo gjë t'jetër

Vajza me syt e 'saj të përlotun e të felluem prej idhnis i shëkonte me trishtim kokat e atyne djemve, qi u-therën me një mënyrë aqë mizore.

" Ah, thoshte me vetvehte, të kujt do të jenë, vallë, këto trupna, të cilëvet iu është shterrun gjaku? . . . Petrit, këtu janë eshtnat t'ueja? Këtu u-derth gjaku i yt? „

" Jo, Tanë, jo „ i bëhesh sekur i vinte një zâ prej së largu.

Atëhere një shkëndijë shprese u-duk në syt e 'saj e me një herë hyni në fellsinën e pyllit, tue shkuem' mbas zânit, qi të kuptonte se kush thërriste. Prânë një lisi pa një djalosh të mby-tun në gjak; në fillim nuk e njofti se kush ishte, por, kur u-qas prânë dhe pa fytyrën e trupin e përgjakun të Petritit, dha një gjâmë dëshprimi edhe ra mbi' të tue qamë me dënesë. Çonte duerët në qiell tue i u-lutun Zotit për shpëtimin e 'tij, por kot, se gjaku po i rrithte gjithnjë. Ai e shëkoi edhe një herë vajzën me syt e 'tij plot mall e, kur nxuerr frymën e mbrapme të shpirtit, i tha edhe këto fjalë: " Lamtumirë, . . . Tanë, . . . se po vdes; kij-e . . . ndër . . . mend . . . atë „

Shkuen disa ditë, e mbi gur të një vorri të ri, qi ishte mbuluem me lule po vajtonte një qyqe . . . Një manushaqe, qi

kishte bimë prânë vorrit, s'dij se pse po vyshkesh

" Ah, moj manushaqe, i tha Tana, qe e njomë dhe e bukur, por nashti po të shof se po thahe e po bâhesh shkrum; qeshë edhe unë si ti një lule e bukur e fatbardhë, por nashti po e shof se zëmra m' âsht zhuritun, e kandili i jetës po më shuhet.

As rrobet zgjyrë të zeza, as forma e tanë e zis nuk kanë se si t'ia shfaqin pikëllimin, qi ndien e shkreta vajzë në shpirtin e 'saj e, tue vajtuem sipër vorrit, ku po tretesh trupi i të dashunit të 'saj, i u-errën syt dhe i hypi një duf në zemër. U-afrove çasti, qi do t'i epte fund jetës së vet plot me mjerim e pa një shpresë ngushëllimi; me të shpejtë pra nxuerr një thukë dhe e nguli mesa fuqi pati në krahnuer e ra sipër vorrit. Në pak kohë fytyra e bukur i u-verdh si dylli edhe trupi i hieshëm e i drejtë si selvija dalë nga dalë u-ftof e u-ngri. Por, derisa trup e shpirt nuk qenë shpërthyer kryekput, ai zâni i 'saj i kândshëm nuk qe fikun, sa mos me dalun këto fjalë: " Ah, o Zot, e dij . . . qi kam bâmë . . . një mëkatë të madhe, . . . por po vdes . . . e lumtun, . . . se po mbaj besën . . . qi . . . kam dhânë

Qukapiku '33.

Librat.

Njeriu përgjithënisht njifet prej librave qi këndon. nj'ashtu sikurse njifet edhe me njerzit, qi shkon të shumtën e herës.

Libri i mirë âsht mik i vërtetë e besnik. Asht sot nj'ashtu si qe dje e kurr nuk ka me u-dryshue; ky âsht mâ i durueshmi e mâ i qëndrueshmi i të gjithë shokëvet t'onë. na lenë në kohën e fatkeqësis, porse sillt gjithmonë po me një mënyrë, na kënaq e na mëson, kur jemi të rij dhe na jep zemër e ngushullim kur bâhemi pleq.

Libri i mirë âsht monumenti mâ i shkëlqyeshëm mbas vdekjes së shkrimtarit. Në 'të gjindet një lândë e pavdekme. Çdo gjâ në botë prishet e shkatërrohet, porse shkrimet mbesin të pavdekme. Tempujt shkatërrohen e bâhen gërmadha; statuet copëtohen, fytyrat fshihen e vetëm librat rrojnë. Koha nuk merr me vehte idët e nalta; këto mbeten të fuqishme, nj'ashtu sikurse kanë qenë përpara shekujsh, kur u-çfaqën prej shkrimtarit.

Koha në pikëpamjen e idheve te nalta bân vetëm një për-

mirësim d. m. th. bân një shoshitje të veprave, dhe ato të mirat qi mbesin përmenden në shekuj.

Librat na fusin në një shoqni njerzore, qi nuk gjindet; na bashkojnë me mendjet e mëdha, qi shkëlqyen me shekuj e na mësojnë se ç farë thënë e ç farë bënë; i shofim n'ashtu si kanë qenë e i simpatizojmë ata tue marrë pjesë në gëzimin e në pikëllimin e 'tyne. Në këtë mënyrë mendjet e shkëlqyeshme nuk vdesin; shpirti i 'tyne është tue jetue në veprat e 'tyne shkëlqen ose mâ mirë me thënë lëshon rrezet e arta n'orizontin botnuer. Mendjet e nalta, qi u-nderuen në kohnat e lashta, mbretnojnë edhe sot; Omeri rron gjithmonë, me gjithë qi jeta e 'tij është ende e errët; Iliadha e Odhisija dëftejnë plotësisht mendjen e 'tij të profet.

Platoni e Sokrati me fillosofin e 'tyne e dukojnë shekuj me rradhë njerzimin.

Horati, Virgjili e Dante-a me vjerrshat e 'tyne kanë tërheq e po tërheqin pëlqimin e gjithë botës së qytetnueme. Viktor-Hugo nuk ka vdekun; pse? A nuk janë një Hugo "Les misérables „.

Shakespeare-i nuk ka vdekë. Trupi i 'tij u-varros më 1616 pas Krishtit, porse mendja e 'tij rron edhe jasht kufinit t'atdheut të vet.

Njerzit mâ të vobegët mund të shoqnohen me mendjet e shkëlqyeshme; njeriu mâ i ulët mund të shoqnohet me Virgjilin e me Pindarin, pa pasë frikë se ka me ia prishe qefin. Dera për të hy në shtëpin e 'tyne rri gjithnji e hapët për gjithë ata qi dijnë me këndue.

Librat janë miqt mâ me rëndësi të pleqëve, dhe edukatorë mâ të mirë të djelmënis.

Libra e parë, qi bân një përshtypje në zemrën e të riut, nuk pushon së vepruemi gjatë jetës së 'tij, por ngrof zemrën e edukon karakterin e 'tij.

Porse përveç librave të mira, përveç drejtuesve të mirë të njerzimit ka edhe të 'tillë, qi i sjellin dame të mëdha njerzis e sidomos djelmënis; prandaj është e nevojshme qi këto me anën e vullnetit t'i luftojmë e të përpiqemi gjithmonë të mbajmë libra të mira, të cilat na ngrejné mendjen, na fisnikojné ndjenjat e prirjet dhe na hyjnë në punë si mjete rrejttje kundra vepruesve të këqij; këtyne librave t'u jipemi me gjithë zemër e mos t'u ndahemi deri në fund të jetës.

A. Andriku, '33.

Vjerrshë**Fullânza.**

Pse, fullânzë, nuk po këndon ?

Pse rri' qan dhe s'ha e s'pi ?

Ç'ke, deh. ç'ke ? ... thuej, pse rrënkon ?

Ç'ke qi rri gjithnji në zi ?

Mos tyj ndoshta kjo kuvli,

Ku je futun, s'të pëlqen,

Edhe pse është veshë m'inxhi

Dhe po ndrit e po shkëlqen ? ...

Mos lé çerdhen në vetmi ?

Mos lé nânën si â mâ zi ?

A po mendja t fluturon

Ndër zabela, e ti vajton ? ...

Oh, me sa gëzim ia thojë

Kangës, nëpër pyll kur shkojë

Lis mbë lis tuj flutruem ! ...

E nashti rri tuj vajtuem ...

.....

Por, a thue, pse s'u-ndëgjue

Mâ fullânza me rrënkue ? ...

Ah, ... ç'me pa ? ! ... ajo e shkretë

Kishte mbyllun syt për jetë ...

Vallë, kush jetën ia shkurtoi ?

Atë zâ t'bukur kush ia shoi ? ...

Mos që etja për lirin,

Qi i përvloi mushkënin ? ...

Ah, e mjera, dit' e natë,

Dersa u-tref e po mbaronte,

Lulet e malit, lisat e giatë

Ç'kishte, vallë, qi i kujtonte ? ...

A s'po m'thue, moj vashë shqiptare,

Qi shkon motin m'ata shkrepa,

Bâ me shitë lirin me pare,

Ka për t'qenë e âmbël jeta ? ...

Qnkapiku '33.

Vjerrsha për shkolla fillore.**Djali i mirë.**

Në një mbramje 'i djal' i vogël, kur po kthehesh në shtëpi.
 Shef një xixillojë, që ndriste edhe kishte ranë m'një vi;
 Me të shpejtë shkoi dhe e nxuerr, pse i u-dhims e fort e donte,
 Por e shkreta xixillojë ishte lagë e nuk fluturonte.

Atëhere djal' i vogël në shtëpi të 'tij e çoi
 E, pranë zjarrit kur e ngrofi, ajo zu të fluturojë;
 Mbasandaj u-ndal e i tha: "lumthi ti, o djal' i mirë,
 Q'i zgjat dorën një të dobtli! . . . Lumthi ti që ke mëshirë!",
 Qëkapiku '33.

Foklora**Fjalë t'urta.**

Kur s' ka, s' do as Perëndija.
 Dardha e ka bishtin prapa.
 Shef fiku fikun, pa piqet.
 Kok' e madhe ka dallapë.
 Gruaja të ngroh, gruaja të ftof.
 Inati është dëm' i kokës.
 Rrit gjarpërin për kokë.
 Djali i mirë ç'e do gjënë?
 Dardha nën dardhë baje.
 Mos hith krypë në gjellë të botës.
 Fol-i derës të ndigjojë qilari.
 Është mëndja, s'është syri.
 Fshat e zanat, shtëpi tabihat.
 Mëndja është mbreti i huxhutit (trupit.)
 Gomarin mashkull e bëjnë me barrë.
 Dielli i mirë duket që në mëngjes.
 Njeriu i mirë duket nga tabijati (karakteri, sjellja)
 Me sebeb e në xhenet.
 U-bë qimja trë.
 Vate gjaku në gjû të pleshtit.
 Tymi të vejë drejtë.
 Gjella e botës hahet më mirë,
 gjaku ujë s'bëhet.
 Kali i kuq e ka një huq.

Ai që të bën të qajsh, ai të do.
 Mos hith zjarr në kashtë.
 Shokë na erdhi zamani (koha), nënë qeni, grua
 xhani (shpirti).
 Thërrime, thërrime bëhet një mamiçë.
 Është hall me peshk' e math.
 Nus' e fisme, në mos thëntë fjalën, do të bëjë djalën
 Merr haba në mur.
 Nji vërë në ujë.
 Moj shtëpi, moj shtëpi, m'u-bëftë varri si ti.
 Shok e mik ke në rrezik.
 Shtëpija është lubi (kuçedërë).
 Kali i mirë shton tagjinë.
 U-bë puna lesh e li.
 Bar' i njomë digjet bashkë me të thatin.
 Një dru i shtrëmbët prish gjithë rradhën.
 Të pirit i lëshon rrugën i marri.
 Fjal' e mirë të shëron, e keqja të sëmur.
 Trimi i mirë në luftë njiçet.
 Djal' i mirë e hap shtëpin, i keqi e thur me gjemba.
 Në mos dhëmbtë, do të therij.
 Dueue t'jetrin, kur është i sëmurë, pa, kur shërohet,
 e do vehten vetë.
 Fut gishtin në mjaltë e mos e lëpi.

I mbloodhi
 N. Babameto '32.

Për t' u-çlodhun.

Djali dhe e âma.

— Nënë, mësuesi u-kujtue se baba më kishte ndifmuem në hartimin, qi bâna dje në shtëpi!

— Po qysh?

— Pse ai ishte i gjithë gabim.

Zoja dhe piktori.

— E ç'dëften kjo fytyrë?

— Në qoftë se ma blejnë, kjo fytyrë dëften se kam siguruem ushqimin për një muej.

Shërbëtori dhe drejtori i theatrës.

- Nuk ka më bileta për theatër sonde, z. drejtor.
- Atëhere ky është një fitim i madh për ne, se biletat qenkan shitun të gjitha, a pa jo ? . . .
- Jo, po shtypshkroja nuk na i shtyp më

Përse ?

- Përse yt shoqe nuk këndon për me vumë në gjum fëmijën e vogël, kur qan ?
- I thashë Por fqijët erdhën e na folën se dëshirojshin më mirë me e ndëgjum fëmijën të qajë.

S'është faji i em !

- Prej të keqes në më të keqen, bir i em ! Muejin e kaluem ke qenë shumë i dobët nga mësimet e sot je i fundit !
- Nuk është faji i em. atë; ky i fundit është i sëmundë.

Djali dhe zojusha.

- Dyzet ditë përpara unë ishje i pari ndër shokët që nuk dije me karxyem.
- Po nashti kush është i dyti ?

Për kursim.

- Dje bisedova me gruen t'eme dy orë për me e bëmë atë, që të kuptojë se sa e madhe është nevoja e kursimit.
- E ç'përfundim pate ?
- Ç'përfundim ? ! . . . Ta hajë dreqi ! Ma mirë mos i kishje thanë gjë, se ç'prej sot s'kam me pimun më duhan !

Kush rron me àndrra?

- Atë, më thuej, kush është ai që rron me àndrra të kota ?
- Ai që mendon gjana të pamundëshme.
- Atëhere ti rron me àndrra, babë, pse kujton se në këtë vit unë kam me i fituem provimet

I mb'odhi
Qukapiku '33.

Lajmet e Shkollës.

Më 30/X/932 ditën e Diel u-bâ në shkollat fillore të qytetit për herë të parë mbledhja e prindëvet, ku, sikur dihet, u-bisedue ndër prind e mësues për çka i përket jetës së fëmive në shkollë, në rrugë e në shtëpi. Kjo ka qenë një e metë, e medje me rëndësi, në shkollat fillore e shpresojmë të bâhet shembull dhe për vendet t'jera.

Simjet shkollës s'onë i u-shtuen dhe dy profesorë: Z. Kasem Bajrami e Z. Piro Minga. Z. Minga mëson rendin e l'Ushtrimores, e cila këtë vit u-bâ me pesë klasë.

Më 5/XI/932, në mbramje, në sallën e bukës Z. V. Andoni, nëndrejtor i Internatit, foli një orë rresht për dashunin qi duhet të kemi për shkollën t'onë e për mburrjen qi lypset të kemi si nxânës. Në fund fjalimin e mbylli me këto fjalë: " mjafton vetëm të mbani mend këto dy gjâna: të doni shkollën t'uej e të mburreni, pse jeni nxânës.

Më 9 / XI / 932 filloi kampjonati i futbollit dhe mori fund me fitimin e Rendit '33

Më 22 / XI / 932 u-hap një fushatë ndërmjet rendeve për " Normalistin „. Kjo ende s'ka mbaruem.

Më 27/XI/932, në Tiranë, u-bâ një ndeshje futbollit ndërmjet shkollës Teknike e Normales. Përfundimi qe 3: 0 në fitim të Teknikes Falnderojmë shkollën Teknike për mirëpritjen, qi u bâni lojtarve t'onë.

Më 27/XI/932 në mbramje, mbas buke, Z. Kasem Bajrami foli për ditën e 28 Nandorit.

Më 28 të Nandorit mbas darke duelëm të gjithë nxânësit prej Internatit me drita në dorë e shetitëm gjithë rrugët kryesore të qytetit tue këndue e brohoritë.

Në dy a tre vende u-smuerën dhe valle Toskënishte. Mandëj shkuem para klubit t'Elbasanit e aty qe një qejf i madh: për çdo profesor, qi dilte ke dera e klubit, përplasshin duerët tue brohoritë. U-kënduen kângë e një trumë nxânësish u-futën mbrenda në klub, ku kërcyen valle Toskërishte. Kështu mâ në fund u-kthyem n'Internat.

Më 21/XI/1932 u-vû guri i parë i themelit të ndërtesës së ré të Normales, e cila po ndërtohet nga V. i Elbasanit në një vend shumë të bukur.

Këtë ditë mbas dreke u-mblodhën të gjithë nxânsit e shkollave fillore e ata të Normales përpara Bashkis së qytetit, ku ishin dhe një shumicë autoritetesh e populli. Mbasandaj s'andejmi u-nisëm për në vendin e caktuëm : përpara shkojshin nxânsit e filloreve, mbas 'tyne ata të Normales; mandej vijshin profesorët e Normales e më mbrapa përfaqësuesi i Ministris s'Arimit, Z. Aleksandër Xhuvani, Prefekti i vendit, kryetari i Bashkis, Komandanti i Grupit, plot autoritete e popull.

Të gjithë qenë grumbullue në planin e ndërtesës, ku ishin hapë themelet, ndërsa autoritetet e naltë qëndrosin në një vend të naltuem me dërrasa. Në mes të një heshtje nisi fjalimin përfaqësuesi i Ministris, Z. Aleksandër Xhuvani, i cili në fillim n'emën të shkëlqesis së 'tij Ministris t'Arimit i shpehu popullit t'Elbasanit përgëzimet e thella e mandej foli gjatë e gjënë për rrolin, që ka luejtë ky institut edukatuer. Mandej foli Prefekti i vendit, i cili, tue përmendë fazat historike, përfundoi tue thënë se populli i Elbasanit duhet të jetë shumë i lumtur, se sot po i realizohet qëllimi me ngrehjen e kësaj ndërtese. Fjalim të tij i u-përgjegj kryetari i Bashkis n'emën t'Elbasanasve tue thënë se populli sot ndien një gëzim të pamasë. Mbasandaj ingjineri Italian, i ngarkuem me ngrehjen e ndërtesës, foli shqip tue kallzue se së shpejti shpresohet të mbarohet.

Ndërkaq n'emën të personelit të shkollës Normale foli profesor Z. Simon Shutëriqi. Në fillim kallzoi lidhjen e kësaj shkolle me historin Kombëtare e tha se kjo me të vertetë ka shenue fletë t'arta në histori t'onë.

Pastaj përmendi me radhë fazat, nepër të cilat është ende Normalja, e drejtorët që ka pasë. "Guri i parë, që po vë Z. Aleksandër Xhuvani në ndërtesën e ré të Normales, është ndofta shpërblimi i mândimeve që ka derdhë ky për këtë institut, tha Z. Shutëriqi. Mandej i u drejtue nxânësve të Normales tue u kallzue misionin e naltë që po ndjekin e me fjalë të thekshme ndezi zemrat e 'tyne.

Në fund Q. Guranjaku '33. këndoi një vjerrshë të bukur për shkollën Normale.

Si mbaruen të gjitha këto, gjithë autoritetet u-qarkuen rreth një grope të vogël, që ishte hapë në themel; aty së parit u-therën dy deshë, mandej hodhën një tubë lule e një shishe me një pergamën mbrenda e kështu së mbrami Z. Aleksandër Xhuvani vuni gurin e parë të themelit.

Posta e jonë.

Z. Josif Stefa. Skapar.—Të hollat qi na keni dërgue (10 fr, ari) i kemi marrë. Ju falemi nderit Zotnive qi paguen, si dhe ju për kujdesin qi tregoni për "Normalistin, Z. Maksut Milova i ka pague.

Z. Reuf Zaimi. Fier.—Muerëm të hollat prej 14,30 fr. ari, qi na dërgojshi. Falnderojmë Zotnit qi paguen, e kujdesi i juej për "Normalistin, ndjek të këtë rrugë.

Zo Zo Afërdita Shahini e Magdalena Treska. Korçë. Katër fr. ari qi na dërgojshi i muerëm. Ju falemi nderit.

Z. Rasim Sulejmani, Kavajë.—Muerëm 20 fr. ari qi na dërguet. Ju falemi nderit Zotnive qi paguen, si dhe ju.

Z. Sterjo Spasse Dervicjan.—Muerëm letrën t'uej, e cila na ka gëzue pa masë. Ju falemi nderit shum, për sa na thoshit, ju lutemi na dërgoni ndonji shkrim.

Z. Koço Stefan. Odrican.—Muerëm letrën e shkrimit t' ueja. Ju falemi nderit. Për këtë herë që lënda e plotsueme, por mund të shtypet herës t'jetër.

Z. Ernest Koliqi. Shkodër.—Kemi marrë librin t'uej të bukur, "Poetët e mëdhej t'Italis, qi na ka guzue pa masë. Ju falemi nderit shum.

Z. A. Imami Kukës.—Muerëm 18 fr. ari qi na dërguet. Ju falemi nderës shum Zotnive qi kanë pague.

Z. Alush Lleshanaku Vlonë.—Muerëm 5 fr. ari dhe artikullin qi na çuet. Ju falemi nderës shum. Nji kujtim e mosharrim është më i nderës se çdo gjë t'jetër.

Ju lutemi gjithë atyne Zotnive, qi janë ngarkue me të shpërdamit e "Normalistin, të na dërgojnë listën e pajtimtarëve si dhe të kujdesen për punë të pajtimeve.

Lusim mandej dhe gjithë ata Zotni, qi kanë ndërrue drejtimin, të na shkruajnë.

Lajmërim

S'afërm shtypet libri "Mësime Shtetnore për klasët e nalta të shkollave fillore", i aprovuem prej Ministris s'Arsimit e i hartuem prej Z. Abedin Çausht,